

inleiding

'Zie, Ik ga iets nieuws beginnen', dat krijgt de profeet Jesaja van godswege te horen.

Dat is het thema van deze vijfde zondag in de Veertigdagentijd.

God wil iets nieuws beginnen; over twee weken is het Pasen: het verleden van lijden en verdriet zal radicaal omgekeerd worden.

Ballingschap wordt omgekeerd in thuishomst, zo bidden we in de psalm.

Veroordelen verandert in verzoening.

Daartoe worden wij vandaag uitgenodigd: dat wij ons afkeren van de duivelse cirkel van veroordeling en verwerping of wraak; we worden genodigd tot toewending naar de ander.

Dan kunnen we bevrijdend in het leven staan.

overweging

Wat schreef Jezus in het zand? Dat zouden we graag willen weten. Daar hebben uitleggers van de bijbel zich het hoofd over gebroken. Maar we weten het niet.

We kennen wel het gevolg: Jezus veroordeelt deze vrouw niet; Hij zorgt dat zij een nieuwe kans krijgt, een nieuw begin van volwaardig menselijk leven.

Dat is de kern van het verhaal van deze zondag. Jezus maakt dat de hoofdpersoon uit het verhaal een nieuwe start kan maken. Dat sluit aan bij de belofte van Godswege die we in de eerste lezing hoorden: 'Zie, Ik ga iets nieuws beginnen.'

Of ook in prachtige beelden van de psalm: God brengt ons thuis, maakt dat we weer vooruit kunnen. Dat lijkt op de situatie in de woestijn, die plotseling tot leven kan komen – als er maar water valt. Dan groeit en bloeit de woestijn als nooit tevoren.

Op vergelijkbare manier wil God dat wij, mensen, tot leven komen. Dat is de boodschap van deze zondag in de aanloop naar Pasen, het feest van het nieuwe leven, van leven sterker dan ballingschap of dood.

Maar laten we eens preciezer kijken naar het verhaal uit het evangelie. En vooral naar de verschillende rollen daarin. Want al die figuren die erin optreden hebben ons iets te zeggen.

Allereerst kijken we naar de vrouw die aangeklaagd wordt. Zij heeft geen naam; zij krijgt geen naam. Wat ze gedaan heeft, horen we alleen van degenen die haar beschuldigen. Zelf komt ze niet aan het woord.

Zo lijkt deze vrouw op die vele slachtoffers van seksueel geweld die nooit gehoord worden, omdat ze niet naar buiten durven komen met hun verhaal. Zij worden als persoon niet gezien. Gelukkig is er veel veranderd en kunnen slachtoffers beter naar buiten treden. Dat gold en geldt voor slachtoffers van seksueel geweld in de kerk of kerkelijke instellingen; dat geldt nu ook voor mensen die te lijden hebben gehad onder hen die hun grenzen niet kenden in cultuur of sport. In de afgelopen maanden hoorden we daarover. En het is goed dat die slachtoffers echt gehoord worden.

Dat deed Jezus ook, want ook deze vrouw is beschadigd. Jezus spreekt pas met haar als alle anderen afgedropen zijn. In de beslotenheid van dat gesprek met hun tweeën kan zij tot recht komen. Zij krijgt van Jezus een nieuwe kans. Hij schrijft in het zand, maar zij wordt niet afgeschreven.

Vervolgens gaat het om een man. In het verhaal komt hij niet voor. Maar voor overspel zijn er twee nodig. En volgens de joodse wet moeten er ook twee berecht worden. Hij drukt zijn snor en lijkt zijn verantwoordelijkheid niet te willen inzien. Staat hij model voor daders van seksueel geweld die vaak eenzelfde reactie tonen? Die zeggen dat het allemaal niet zo erg was of dat het al zo lang geleden is?

We weten niet wat Jezus tegen hem gezegd zou hebben. We weten wel dat Hij mensen graag een nieuwe kans geeft maar ook dat Hij altijd de kant koos van de slachtoffers, van degenen die moesten lijden onder misbruik van macht, positie en aanzien.

Dan hebben we de schriftgeleerden die Jezus in de val willen lokken. Zij weten precies wat er in de wet staat en hopen dat Jezus – door mensen een nieuwe kans te geven – de wet zal omzeilen. Dan kunnen ze hem beschuldigen dat Hij de wet negeert.

Het zijn de moraalridders die gevraagd worden nog eens goed naar zichzelf te kijken. Dan zullen velen beschaamd staan en hun ogen naar beneden slaan.

Ze zullen zich afwenden. Als je echt geconfronteerd wordt met waar je liever niet aan herinnerd wordt, dan heb je niet meer de neiging anderen te beschuldigen.

Schuld én vergeving komen dan in een ander licht te staan.

En dan zijn er de omstanders. Ook hen horen we niet maar zij hebben wel een bijzondere rol: zij zijn getuigen van de beschuldigingen.

Ook dat herkennen we uit onze situatie: veroordeeld worden door berichtgeving op sociale media maakt een nieuwe kans soms onmogelijk.

Al te snelle oordelen belemmeren de groei als mens, hoe fout je gedrag ook was.

En dan Jezus zelf. We kunnen niet horen wat Hij tegen de vrouw, de man, de schriftgeleerden of omstanders zou willen zeggen. Jezus schrijft in het zand. We komen niet te weten wat Hij schrijft. We zien wel het effect.

Door te schrijven stelt Jezus vragen aan hen die het allemaal zo zeker weten. Jezus nodigt hen uit, de steen die zij in hun hand hebben, niet als beschuldiging te gooien maar ergens anders neer te leggen. Niet gooien maar eerst even bekijken.

Daarmee krijgen zij de kans ook te kijken naar hun eigen leven, naar wat er goed gegaan is maar ook naar datgene waar zij liever niet aan herinnerd worden.

Degenen die het zo goed weten worden geconfronteerd met hun eigen daden; zij krijgen de mogelijkheid hun verantwoordelijkheid te nemen.

De houding van Jezus leert ook dat deze vrouw gehoord mag worden. Vooral zij krijgt een nieuwe kans. Mensen die het slachtoffer werden van misbruik, moeten een nieuwe kans krijgen.

Binnen de kerk bestaat daar al enkele jaren een nieuw initiatief voor, dat helemaal zelfstandig werkt en dat juist slachtoffers wil horen en wil luisteren naar hun pijn.

En dan met een zwaarwegend advies komt voor de kerkelijke leiding in bisdom, orde of congregatie. Juist de slachtoffers verdienen een nieuwe kans, om alle pijn die de steen in hun hart hen bezorgt.

Tegelijk leert het verhaal van deze zondag dat het ook niet goed is de daders af te schrijven. Zij moeten wel voelen en ervaren hoe zwaar de steen is die hun slachtoffer terneerdrukt. Pas dan kunnen zij er ook zelf van leren en hun straf op zich nemen.

Maar dat mag bij omstanders nooit gepaard gaan met gevoelens van wraak of genoegdoening.

Van zo'n houding mogen we ons ook bewust zijn als we kijken naar de vreselijke gebeurtenissen in de oorlog in Oekraïne. We weten goed wie daar schuld hebben aan die afgrijselijke oorlog.

Toch kan de houding van Jezus ook daar ons behulpzaam zijn: Hij laat zien dat God altijd de mogelijkheid ziet tot een nieuwe kans. Moge die werkelijkheid worden in vrede voor de mensen in Oekraïne én voor de mensen in Rusland.

Bidden wij voor onszelf om die geest van Jezus voor ieder van ons. Dat wij het leven niet als een loden last ervaren, maar dat wij anderen tot steun en teken van hoop kunnen zijn.

Moge dat zo zijn.

Jos Deckers, pastoraal werker em.